

BOGUMIŁA STANIÓW

Działalność bibliotek pedagogicznych na rzecz bibliotek i bibliotekarzy szkolnych¹

W okresie międzywojennym w Rzeczypospolitej ukształtowała się trzystopniowa sieć państwowych bibliotek dla nauczycieli, która obejmowała centralne biblioteki pedagogiczne, nauczycielskie biblioteki prowincjonalne (powiatowe, gminne, rejonowe) oraz szkolne biblioteki dla nauczycieli². Już wtedy biblioteki te pełniły różnorodne funkcje, proponowały też usługi i zajęcia skierowane do bibliotekarzy szkolnych i młodzieży szkolnej, na przykład przygotowywały katalogi dzieł popularnonaukowych do poszczególnych przedmiotów nauczania, które wspierały słabe jeszcze często warsztaty informacyjne bibliotek szkolnych³. Powojenne losy tych placówek ściśle wiązały się ze zmianami podziału administracyjnego kraju. Różnie na przestrzeni lat układały się ich relacje z bibliotekami szkolnymi, które jednak zawsze, oprócz ośrodków doskonalenia nauczycieli, były ich najbliższymi partnerami⁴. Obecnie występuje znaczne zróżnicowanie strukturalne sieci bibliotek pedagogicznych w Polsce. Krzysztof Walczak wyróżnia trzy układy organizacyjne, w jakich działają współcześnie te placówki: hierarchiczny, równoległy z koordynatorem i równoległy bez koordynatora⁵. Niezależnie od tego, jak wygląda sytuacja bibliotek pedagogicznych i na ile są one instytucjami samodzielnymi, muszą na mocy rozporządzenia ministerialnego wspierać dzia-

¹ Tekst artykułu jest rozszerzoną wersją wykładu wygłoszonego przez autorkę w Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu dnia 23 października 2009 roku na obchodach 60-lecia istnienia i działalności Biblioteki oraz 160. rocznicy urodzin patrona Książnicy.

² Szeroko o ich dziejach i organizacji traktuje książka J. Dzieniakowskiej *Państwowe biblioteki dla nauczycieli w Drugiej Rzeczypospolitej*, Kielce 2009.

³ J. Dzieniakowska, *op. cit.*, s. 153.

⁴ Zob. J. Konieczna, *Biblioteki pedagogiczne — zawsze ważne i niezbędne ogniwo polskiego systemu oświatowego (1945–2005)*, [w:] *Biblioteki pedagogiczne wobec wyzwań współczesnej oświaty. Materiały konferencji naukowej. Kalisz 11–12 maja 2006*, red. D. Wańka, Kalisz 2008, s. 21–26; K. Walczak, *Rola sieci bibliotek pedagogicznych w lokalnej przestrzeni informacyjnej i edukacyjnej*, [w:] *Rola bibliotek w lokalnej przestrzeni informacyjnej, edukacyjnej i kulturotwórczej*, red. E. Poniedziałek, Poznań-Kalisz-Konin 2009, s. 55–64.

⁵ K. Walczak, *Sieć bibliotek pedagogicznych po reformie administracyjnej. Organizacja, zmiany, perspektywy*, [w:] *Biblioteki...*, s. 21–26.

łałość bibliotek szkolnych poprzez promowanie edukacji czytelniczej i medialnej, pomoc w jej realizacji, wspomaganie nauczycieli w pracy dydaktycznej oraz organizowanie i prowadzenie działalności edukacyjnej i kulturalnej⁶. Aby dobrze wypełniać te — dość enigmatycznie sformułowane — zadania, biblioteki pedagogiczne w ostatnich latach wyrażnie więcej uwagi poświęcają pracy bibliotek szkolnych. Jest to pomoc bardzo ważna i potrzebna, bo w niektórych regionach te ostatnie nie mogą już liczyć na opiekę doradców pedagogicznych, czasem prowadzone są przez nieprzeszkolonych nauczycieli uzupełniających nauczycielskie pensum godzinami bibliotecznymi, w wielu miejscach pogorszył się ich stan na skutek oszczędności czynionych w placówkach oświatowych.

Współcześnie biblioteki pedagogiczne w Polsce poszukują najlepszych, najefektywniejszych i jak najlepiej dobranych form pracy wspierających działalność jednostek edukacyjnych, w tym bibliotek szkolnych. Celem niniejszego opracowania było wyodrębnienie kierunków tej pomocy, sprecyzowanie najczęściej występujących form pracy oraz zgromadzenie przykładów ilustrujących tę działalność. Oprócz informacji zaczerpniętych ze stron WWW, dotyczących szczególnie roku szkolnego 2008/2009, wykorzystano materiały nadesłane przez biblioteki w związku z prośbą o ewentualne dodatkowe uzupełnienie danych i sformułowanie planów na przyszłość. Skontaktowano się w tym celu drogą e-mailową ze wszystkimi bibliotekami pedagogicznymi o charakterze niefilialnym, które mają swoje strony internetowe (na podstawie wykazu z serwisu EBIB z czerwca 2009 roku). Skompletowany materiał wykazał, że wiele form pracy powielало się. Ponieważ celem niniejszego artykułu nie było porównywanie czy wartościowanie działalności bibliotek pedagogicznych, posłużono się tylko przykładami z wybranych placówek, zwłaszcza tych, w których dostrzeżono inne niż gdzie indziej propozycje działań lub oryginalność w realizacji. Ostatecznie wyróżniono cztery główne grupy działań bibliotek pedagogicznych na rzecz bibliotek i bibliotekarzy szkolnych, które zostaną omówione dalej.

Pomoc w rozwiązywaniu codziennych problemów związanych z prowadzeniem biblioteki i realizacją jej podstawowych funkcji

W ostatnich latach stałym elementem pracy na rzecz bibliotek szkolnych stało się udzielanie indywidualnych konsultacji, porad, wskazówek przez pracow-

⁶ Rozporządzenie MENiS z dnia 29 kwietnia 2003 roku w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. Nr 89, poz. 824). Już we wcześniejszym rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 czerwca 1993 r. w sprawie organizacji i zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. Nr 52, poz. 243) znalazł się zapis o „udzielaniu pomocy i instruktażu metodycznego bibliotekom szkolnym”.

ników bibliotek pedagogicznych. Biblioteki proponują nauczycielom bibliotekarzom regularne dyżury odpowiedzialnych za poszczególne procesy biblioteczne pracowników⁷. Tego, z którym pracownikiem należy się kontaktować i w jaki sposób (kontakt telefoniczny, e-mail), można się dowiedzieć ze strony internetowej. W szczególnych przypadkach wyznacza się konsultanta zajmującego się dość wąskim zagadnieniem (na przykład eksperta do spraw awansu zawodowego nauczycieli bibliotekarzy we Wrocławiu). Niektóre biblioteki proponują również indywidualne konsultacje warsztatowe, które odbywają się w trakcie wcześniej umówionej wizyty w bibliotece pedagogicznej u wskazanego przez placówkę bibliotekarza odpowiedzialnego za daną tematykę (Olsztyn), a także indywidualne szkolenia, na przykład z zakresu metodyki pracy biblioteki i indywidualnie prowadzone formy doskonalenia, zwykle związane z obsługą komputerowych programów bibliotecznych (Szczecin). Biblioteka pedagogiczna pomaga bibliotekarzom szkolnym w tworzeniu ich warsztatów informacyjnych, umożliwiając dostęp do prowadzonych przez nią lub abonowanych baz danych: na przykład w Białej Podlaskiej od grudnia 2008 roku na stronie internetowej funkcjonuje multiwyszukiwarka FIDKAR, dzięki której inni bibliotekarze, w tym bibliotekarze szkolni, mogą ściągać opisy bibliograficzne do swoich baz komputerowych.

Oryginalny kontakt przez łącznika bibliotecznego proponuje bibliotekarzom szkolnym od roku 2001 Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Olsztynie. Łącznikiem jest nauczyciel bibliotekarz biblioteki pedagogicznej, który utrzymuje indywidualny kontakt z wybraną biblioteką szkolną, a przez nią dociera również do całego grona nauczycielskiego, pomaga w realizacji programów nauczania, ścieżek międzyprzedmiotowych⁸.

Nie mniej ważną formą współpracy są systematyczne wizyty w bibliotekach szkolnych, w czasie których prezentuje się ofertę biblioteki, przekazuje informatory, zestawienia bibliograficzne, wykazy nowości, zaproszenia na wystawy i konkursy oraz spotkania autorskie. W czasie wizyt pracownicy biblioteki pedagogicznej mają możliwość bezpośrednich rozmów, często udzielają rad, odpowiadają na pytania, słuchają sugestii dotyczących współpracy czy też potrzeb bibliotek szkolnych. W Białej Podlaskiej w czasie roku szkolnego mają miejsce dwie–trzy takie wizyty.

Doskonalenie nauczycieli bibliotekarzy

Zbiory i warsztaty informacyjne bibliotek pedagogicznych są dla nauczycieli bibliotekarzy podstawowym, a w mniejszych ośrodkach często jedynym

⁷ Najczęściej zakres konsultacji obejmuje: gromadzenie zbiorów, opracowanie dokumentów, tworzenie warsztatu informacyjnego, komputeryzację biblioteki.

⁸ Od roku szkolnego 2009/2010 treści ścieżek międzyprzedmiotowych zostały włączone do podstaw programowych poszczególnych przedmiotów nauczania.

miejszem pracy naukowej, przygotowywania materiałów awansu zawodowego (i konsultacji w tym względzie), opracowywania własnych publikacji, doskonalenia codziennej pracy i pogłębiania wiedzy zawodowej.

Wśród najczęściej przeprowadzanych przez biblioteki pedagogiczne grupowych form doskonalących pracę nauczycieli bibliotekarzy różnych typów szkół można wyróżnić przede wszystkim: spotkania metodyczne, fora, warsztaty i szkolenia. Służą one bardzo rozległym celom: „aktualizowaniu i poszerzaniu wiedzy bibliotekarskiej, humanistycznej, pedagogicznej i psychologicznej, doskonaleniu warsztatu pracy, wspieraniu nowatorskich działań, samodoskonaleniu, samokształceniu, integracji środowiska”⁹. Dotyczą, podobnie jak omówione wcześniej formy pomocy indywidualnej, zwłaszcza wszystkich zagadnień związanych z poszczególnymi procesami bibliotecznymi: gromadzeniem, opracowaniem, ochroną i konserwacją zbiorów, tworzeniem warsztatu informacyjnego, automatyzacją. Układając roczny cykl warsztatów szkoleniowych, uwzględnia się najważniejsze i najbardziej aktualne zagadnienia wymagające specjalistycznego komentarza i ćwiczeń pod okiem fachowca, zwłaszcza w przypadku zmieniających się przepisów, zasad klasyfikacji, formatów opisów itp. Czasem odbywają się one w ustalonych tradycyjnie miesiącach roku szkolnego. Jeśli organizowane są na terenie bibliotek szkolnych, to zakładają aktywność gospodarzy spotkań, którzy prezentują swoją bibliotekę i jej działalność oraz informacje przygotowane przez pracowników biblioteki pedagogicznej, na przykład na temat zmian w prawie oświatowym i bibliotecznym, nowości wydawniczych, ważnych wydarzeń w bibliotekarstwie (Białystok). Niekiedy w trakcie spotkań o charakterze metodycznym w roli prelegentów występują też wykładowcy z zewnątrz. Część bibliotek łączy te formy pracy z obchodami ważnych dla bibliotekarzy świąt i akcji: Międzynarodowego Miesiąca Bibliotek Szkolnych, Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich, Dnia Bibliotekarza, Tygodnia Bibliotek, Ogólnopolskiej Akcji Uwalniania Książek, Ogólnopolskiego Tygodnia Czytania Dzieciom itp.

O systematycznej i planowej pomocy można mówić w przypadku prowadzenia przez pracowników biblioteki pedagogicznej zespołów samokształceniowych, składających się z bibliotekarzy szkolnych. Harmonogram, miejsce i tematykę ich spotkań proponują zwykle sami członkowie zespołu. Punktem wyjścia i zaczynem do dyskusji jest często otwarta lekcja biblioteczna. W Białej Podlaskiej planowaniem i doбором odpowiedniej tematyki spotkań zajmuje się zespół koordynatorów, do którego należą bibliotekarze bibliotek szkolnych i Biblioteki Pedagogicznej. Prowadzą je zarówno pracownicy biblioteki, jak i konsultanci poszczególnych ścieżek edukacyjnych, psycholog, pracownik naukowy z Uniwersytetu Warszawskiego¹⁰. O pracy i znaczeniu takich cyklicznych spotkań Barbara

⁹ Z informacji otrzymanych z Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie. Oprac. M. Wiśniewska.

¹⁰ Przykładowo w roku 2009 spotkanie na temat „Praca z czytelnikiem opornym w bibliotece” prowadził dr Michał Zajac, pracownik Instytutu Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych.

Kozik, dyrektor PBW w Nowym Sączu, pisze: „zespoły te cieszą się popularnością, budują więź środowiskową i koleżeńską, są polem wymiany doświadczeń, a czasem zalążkiem pomysłów na współpracę. Bibliotekarze »wertują« wtedy nasze katalogi i bazy, zadają pytania, przeglądają czasopisma fachowe — których często u siebie nie mają. Skarżą się, udzielają sobie porad, porównują swoje biblioteki, chwalą się osiągnięciami”¹¹.

Ciekawe spotkania o charakterze informacyjnym odbywają się w placówce olsztyńskiej. Skierowane są one do wszystkich nauczycieli rozpoczynających pracę w szkole (również bibliotekarzy), niebędących jeszcze czytelnikami biblioteki pedagogicznej oraz wszystkich pozostałych chętnych. Mają na celu kompleksowe zapoznanie z pracą biblioteki, jej zbiorami, warsztatem informacyjnym pod kątem wykorzystania tej wiedzy w doskonaleniu i rozwoju zawodowym. Spotkania te mają charakter indywidualny lub zbiorowy, a ich terminy dostosowuje się do potrzeb zgłaszających się osób.

Rzadziej organizowane są sesje i konferencje metodyczne, ponieważ wymagają większego nakładu środków, również finansowych. Przykładem ośrodka, który regularnie organizuje takie konferencje, jest Białystok. Do wygłaszania wykładów zapraszani są ludzie związani z nauką, kulturą i bibliotekarstwem. Konferencje służą podsumowaniu całorocznej pracy, wtedy też wręcza się nagrody i wyróżnienia uczestnikom trwających cały rok konkursów, prezentowane są w ich trakcie najciekawsze wystawy zorganizowane przez biblioteki szkolne. Tematyka konferencji jest bardzo różnorodna i czasem nie dotyczy zagadnień ściśle

nych Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 2008 odbyły się cztery spotkania: „Tworzenie, realizacja i ewaluacja programów własnych nauczycieli bibliotekarzy” (zajęcia prowadziła konsultant do spraw edukacji zintegrowanej Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Oddział w Białej Podlaskiej), „Awans zawodowy nauczyciela bibliotekarza w świetle nowego rozporządzenia” (spotkanie prowadziła konsultant do spraw rozwoju zawodowego nauczycieli Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Oddział w Białej Podlaskiej), „Wpływ telewizji i gier komputerowych na psychikę dzieci i młodzieży” (prowadziła psycholog Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Białej Podlaskiej) oraz „Ewidencja druków zwartych i zbiorów audiowizualnych” (prowadzili nauczyciele bibliotekarze Wydziału Gromadzenia i Opracowania Zbiorów Biblioteki Pedagogicznej w Białej Podlaskiej). W roku 2007 w ramach edukacji czytelniczej i medialnej zaprezentowano program autorski „Zanim wyruszę w podróż po Europie” z zakresu edukacji europejskiej (zajęcia prowadziła konsultant do spraw edukacji humanistycznej Wojewódzkiego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Białej Podlaskiej oraz nauczyciel bibliotekarzy Biblioteki Pedagogicznej w Białej Podlaskiej). Odbyły się też spotkania poświęcone „Edukacji regionalnej w pracy nauczyciela-bibliotekarza” (prowadził kierownik Działu Informacji, Bibliografii i Wiedzy o Regionie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Białej Podlaskiej) oraz wspieraniu przez bibliotekarza szkolnego edukacji szkolnej: „Jak uczyć czytania ze zrozumieniem? Rola nauczyciela bibliotekarza w kształtowaniu umiejętności kluczowych” (spotkanie poprowadziły konsultant do spraw edukacji humanistycznej i konsultant do spraw edukacji zintegrowanej Lubelskiego Samorządowego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Oddział w Białej Podlaskiej).

¹¹ B. Kozik, *Działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Nowym Sączu na rzecz bibliotek szkolnych*, e-mail z dnia 15 lipca 2009 roku.

bibliotekarskich¹². Coraz więcej bibliotek włącza się w organizację konferencji środowiskowych, razem z ośrodkami doskonalenia i bibliotekami publicznymi¹³.

Niektóre grupowe formy doskonalenia są płatne. Coraz częściej biblioteki pedagogiczne proponują swoim użytkownikom — nie tylko bibliotekarzom, ale i kadrze pedagogicznej oraz nauczycielom — szkolenia, które mają poprawić ich umiejętność korzystania z biblioteki pedagogicznej, samodzielnego wyszukiwania informacji przez system biblioteczny oraz redagowania bibliografii załącznikowej i przypisów (Wrocław).

Kwestie, które sprawiają bibliotekarzom najwięcej problemów w codziennej pracy zawodowej, są przedmiotem wydawanych przez biblioteki pedagogiczne publikacji. Przyjmują one formę tradycyjnych wydawnictw i są to głównie poradniki, jak na przykład wydany w 2007 przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką im. KEN oraz Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Lublinie poradnik metodyczny autorstwa Haliny Kołodziejczyk i Anety Głowackiej *Katalogowanie książek w bibliotece szkolnej*¹⁴ czy *Zbiory specjalne-nieksiążkowe w bibliotekach. Poradnik metodyczny* Lucyny Gołębiewskiej — kierowniczkę Wydziału Zbiorów Specjalnych Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie, w którym zgromadzono największe spośród bibliotek pedagogicznych zbiory tego typu (został on opublikowany w Warszawie w 2008 roku przez Agencję SUKURS) i dzięki temu zyskał zasięg ogólnopolski. Ograniczona liczba podręczników i poradników służących prowadzeniu biblioteki szkolnej powoduje, że aktualne i dobrze napisane, poparte konkretnymi przykładami prace, wyjaśniające najczęściej pojawiające się problemy, które najlepiej znają nauczyciele bibliotekarze konsultujący się z bibliotekarzami szkolnymi, są niezwykle potrzebne.

Wspólnie z bibliotekarzami szkolnymi (Białystok) opracowywane są też zeszyty metodyczne, na których łamach praktycy bibliotek obu typów dzielą się swoimi najlepszymi doświadczeniami, mają możliwość publikowania, a adepci zawodu i osoby stawiające w nim pierwsze kroki bądź szukające urozmaiceń

¹² Na przykład w latach 2000–2009 w Bibliotece Pedagogicznej Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku odbyły się następujące konferencje: *Twórczość niejedno ma imię* (maj 2009), *Programy i projekty wspierające pracę bibliotek szkolnych* (listopad 2008), *Od tradycji po nowoczesność* (czerwiec 2007), *Czytelnik oporny w bibliotece* (listopad 2006), *O czytaniu i nie tylko* (czerwiec 2008), *Promocja biblioteki szkolnej* (czerwiec 2006), *Biblioteki szkolne w 6 lat po reformie... i co dalej?* (wrzesień 2005), „*To też potrafię ... Rola nauczyciela bibliotekarza w inspirowaniu postaw twórczych*” (czerwiec 2005), *Promocja młodych talentów* (maj 2004), *Drama jako jedna z form pracy pedagogicznej dzieci i młodzieży* (czerwiec 2003), *Dziecko w świecie mediów* (czerwiec 2002), *Badanie czytelnictwa dzieci i młodzieży* (czerwiec 2001), *Współczesne trendy w literaturze dziecięcej i młodzieżowej* (grudzień 2000), *Edukacja czytelnicza i medialna* (maj 2000).

¹³ Na przykład PBW w Nowym Sączu w ramach wspólnych przedsięwzięć zorganizowała wraz z biblioteką Małopolskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Nowym Sączu i Sądecką Biblioteką Publiczną im. J. Szujskiego kilka konferencji środowiskowych w Tygodniu Bibliotek, między innymi *Wizerunek współczesnego bibliotekarza* w 2007 roku, *Biblioteka otwarta dla ciebie* w 2005 roku.

¹⁴ W 2009 roku ukazał się dodruk tego poradnika.

swojej pracy czerpią gotowe pomysły i rozwiązania. W biuletynach informacyjnych bibliotek pedagogicznych, na przykład w konińskim „Rewersie”, promuje się między innymi osiągnięcia zawodowe bibliotekarzy szkolnych. Trzeba przyznać, że ta bardzo przydatna i cenna forma wspierania bibliotekarzy jest jednak dość rzadka. Coraz częściej wydawnictwa metodyczne proponowane są w wersji on-line, a konkretne problemy i porady znajdują miejsce na stronach WWW bibliotek — w serwisach skierowanych do nauczycieli bibliotekarzy lub na prowadzonych tam dla nich forach. Formy te odgrywają też ważną rolę konsolidacyjną w środowisku i dlatego zostaną omówione w następnym podrozdziale.

Rzadkością jest organizowanie przez biblioteki pedagogiczne ogólnokrajowych konferencji naukowych, na których omawiane są najważniejsze problemy bibliotek resortu edukacji. Przykładem takiej biblioteki jest Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu, która w dniach 11–12 maja 2006 roku zorganizowała konferencję *Biblioteki pedagogiczne wobec wyzwań współczesnej oświaty*¹⁵, czy Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu, która 23–24 września 2009 roku współorganizowała ogólnopolską konferencję *E-learning wyzwaniem dla bibliotek*. Biblioteki były też gospodarzami lub współgospodarzami ogólnopolskich konferencji naukowych poświęconych innym tematom, na przykład *Sacrum i historia w literaturze polskiej. II Ogólnopolskie Spotkania Sienkiewiczowskie w Zamościu*.

Wysoko wykwalifikowani pracownicy bibliotek, którzy odznaczają się dużym doświadczeniem zawodowym, prowadzą zajęcia na kursach z zakresu bibliotekoznawstwa dla nauczycieli chcących uzyskać kwalifikacje do pracy w bibliotece szkolnej. Kursy te organizowane są przez ośrodki doskonalenia nauczycieli (między innymi Lublin, Łomża, Łódź). Byłoby bardzo wskazane, aby mogli oni być w przyszłości powszechniej zatrudniani w charakterze fachowców — pracowników dydaktycznych prowadzących zajęcia w ośrodkach kształcenia nauczycieli bibliotekarzy na poziomie licencyjnym i magisterskim. Strategiczne znaczenie bibliotek pedagogicznych w kształceniu ustawicznym nauczycieli zostało zauważone w województwie dolnośląskim, a ich zbiory i warsztaty informacyjne stały się podstawą realizacji wojewódzkiego systemu tego kształcenia¹⁶. Wspomniana wcześniej biblioteka w Elblągu w 2008 roku wprowadziła do systemu doskonalenia, instruktażu metodycznego oraz prowadzenia usług edukacyjnych nauczycieli (w tym nauczycieli bibliotekarzy) nowatorskie rozwiązania e-learningowe. Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji, które tam działa, zamieszcza obecnie na platformie e-learningowej 12 bezpłatnych kursów prezentowanych w pięciu kategoriach: kursy komputerowe, materiały do konferencji,

¹⁵ Tom pokonferencyjny pod redakcją D. Wańki ukazał się po tym samym tytule nakładem Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Kaliszu w 2008 roku.

¹⁶ Zob. I. Gawrońska-Paluszkievicz, L. Kurowska-Trudzik, *Rozwój usług informacyjnych w Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej we Wrocławiu w oparciu o nowe technologie informacyjno-wyszukiwawcze*, [w:] *Rola...*, s. 218–227.

materiały do lekcji bibliotecznych, materiały dla bibliotekarzy, przysposobienie biblioteczne¹⁷. Jego śladem już podążają następne biblioteki, na przykład Biblioteka Pedagogiczna CEN we Wrocławku planuje umieszczanie na platformie zdalnego kształcenia większej liczby materiałów dla uczniów¹⁸.

Aktywizowanie i integrowanie środowiska nauczycieli bibliotekarzy

Szczególnie ważne i postrzegane obecnie jako wyjątkowo potrzebne są wszystkie formy integracji i aktywizacji kulturalnej nauczycieli bibliotekarzy. Bibliotekarze szkolni i „pedagogiczni” stanowią tę samą grupę nauczycieli bibliotekarzy, grupę różniącą się od innych pracowników tego zawodu pragmatyką zawodową, specyfiką pracy, powiązaniem z problemami współczesnej edukacji. Niestety, skromne możliwości kadrowe i finansowe bibliotek pedagogicznych nie pozwalają na prowadzenie szeroko zakrojonych działań kulturalnych skierowanych specjalnie do bibliotekarzy szkolnych. Jednak biblioteki te czasami zapraszają — jeśli mają wolne miejsca — nauczycieli bibliotekarzy do korzystania z form pracy przeznaczonych dla ich pracowników; jest to dobra okazja do integracji obu środowisk.

Przykładem form aktywizacji kulturalnej kierowanych specjalnie do bibliotekarzy szkolnych są wycieczki szkoleniowe (wyjazdy dydaktyczne) zapoznające uczestników z bibliotekami innych typów i specyfiką ich funkcjonowania oraz ze skomputeryzowanymi i komputeryzującymi się bibliotekami szkolnymi (Białystok, Olsztyn). Niektóre biblioteki pedagogiczne inicjują wśród bibliotekarzy szkolnych spotkania dyskusyjne na tematy związane z edukacją, literaturą, szeroko pojętą kulturą (Olsztyn), organizowane są też dla nich konkursy (Białystok¹⁹, Piła²⁰, Nowy Sącz²¹, Słupsk²²).

¹⁷ A. Szelaż, *To, co odróżnia nas od innych — Biblioteczne Centrum Zdalnej Edukacji — podsumowanie dotychczasowej działalności*, „EBIB — Elektroniczna biblioteka” 2009, nr 6, <http://www.ebib.info/2009/106/a.php?szelag> (dostęp: 16 września 2009).

¹⁸ Obecnie na stronie internetowej dostępne są kursy: „Zasady tworzenia bibliografii załącznikowej”, „Wyszukiwanie informacji bibliograficznych”, „Wykorzystanie programu Movie Maker w tworzeniu filmów edukacyjnych”, „E-źródła w pracy samokształceniowej”, „Web 2.0 w edukacji: narzędzia i zasoby”, „»Open source« w praktyce szkolnej”.

¹⁹ Na przykład w 2009 roku przeprowadzono konkurs wojewódzki „Metoda WebQuest w pracy biblioteki szkolnej”.

²⁰ Konkurs na najlepszą bibliotekę szkolną Piły „Biblioteka Roku” jest organizowany przez Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich Oddział w Pile, przy współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Pile.

²¹ Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Nowym Sączu zorganizowała w 2009 roku konkurs dla nauczycieli bibliotekarzy na przygotowanie prezentacji multimedialnej „Biblioteka w mojej szkole”.

²² Między innymi konkursy na prezentację biblioteki szkolnej „Jej portret”, konkurs prac indywidualnych „By innych zapalać, samemu trzeba płonąć”.

Funkcję integracyjną, chociaż oczywiście i instrukcyjno-metodyczną, pełnią coraz częściej serwisy dla bibliotekarzy szkolnych, które mają na ogół formę zakładki na stronie głównej WWW biblioteki pedagogicznej i/lub mniej czy bardziej cyklicznie wydawanych biuletynów. Biuletyny składają się zwykle z porcji aktualnych informacji kierowanych często za pośrednictwem bibliotekarzy szkolnych również do nauczycieli przedmiotowych oraz kilku artykułów o charakterze informacyjnym bądź metodycznym (na przykład „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu”²³) lub są po prostu przydatnym wykazem nowości, który można wydrukować i upowszechniać w szkole (Krosno). W serwisach można znaleźć dodatkowo informacje dla maturzystów (które zostaną omówione później) i dla rodziców oraz bibliografie tematyczne przydatne nauczycielom bibliotekarzom, dotyczące ich zawodu (Toruń). Często podają wykazy ważnych dla bibliotekarzy stron WWW (Gorzów Wielkopolski). Do oryginalnych pomysłów można zaliczyć: top listę podręczników według znanych pedagogów, galerie portretów bibliotekarzy, wykaz materiałów audiowizualnych do realizacji ścieżek międzyprzedmiotowych (wszystkie przykłady z biblioteki łódzkiej). Wyjątkowo bogaty jest białostocki „BIBservis bibliotek szkolnych Podlasia” prowadzony przez tamtejszą bibliotekę pedagogiczną, adresowany do nauczycieli bibliotekarzy pracujących w bibliotekach szkolnych Białegostoku i powiatu białostockiego oraz w rejonach oddziaływania filii biblioteki. Proponuje on, oprócz bibliotekarskich aktualności z kraju i regionu, wiele ciekawych stron i materiałów zgrupowanych w kilku zakładkach: „Nauczyciel bibliotekarz” (awans zawodowy, doskonalenie, kadry, organizacje, prawo), „Wymiana doświadczeń” (forum, organizacja biblioteki, praca z czytelnikiem), „Z życia bibliotek” (portrety bibliotek, wydarzenia, twórczość), „Rekomendowane” (książki, multimedia, inne zbiory), „Rozmaitości” (blogi bibliotekarzy, kalendarium, ogłoszenia, zakupy do bibliotek), „Polecamy WWW” (tu zwraca uwagę szczególnie dobrze opracowana grupa stron dotycząca Biblioteki 2.0)²⁴. W tych serwisach lub w miejscach przeznaczonych do publikowania prac wszystkich nauczycieli na stronach WWW bibliotek bibliotekarze mają sposobność umieszczania swoich publikacji: konspektów lekcji z edukacji czytelnicznej i medialnej, scenariuszy różnych form zajęć pozalekcyjnych, autorskich programów wychowawczych i edukacyjnych, wyników badań czytelnictwa, opracowanych przez siebie prezentacji multimedialnych, gazetek itp. Znanym w środowisku fachowym czasopismem internetowym o zasięgu ogólnopolskim i uznanej już renomie są wydawane przez Bibliotekę Pedagogiczną w Piotrkowie Trybunalskim „Warsztaty Bibliotekarskie”²⁵.

²³ „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Pedagogicznej w Toruniu”, http://www.bptorun.edu.pl/biuletyn/index.php?art_id=6 (dostęp: 8 sierpnia 2009).

²⁴ „BIBservis bibliotek szkolnych Podlasia”, <http://biblioteka.bialystok.edu.pl/cms/serwis> (dostęp: 8 sierpnia 2009).

²⁵ „Warsztaty Bibliotekarskie. Kwartalnik nie tylko dla bibliotekarzy”, <http://www.pedagogiczna.edu.pl/warsztat/index.html> (dostęp: 12 sierpnia 2009). W latach 2002–2003 pismo wydawane było w wersji drukowanej. Jest to kwartalnik adresowany nie tylko do bibliotekarzy, proponuje również materiały związane z edukacją ekologiczną.

Nieliczne biblioteki znajdują czas na spotkania integrujące i rozwijające zainteresowania osobiste nauczycieli. Biblioteka w Krakowie zorganizowała dla nich cykl spotkań poświęconych różnym pasjom, na przykład „Spotkanie ze Lwowem”, „Spotkanie z Ameryką Pd.”, „Spotkanie z poezją”. Jeszcze bardziej ideę tę rozwinęła PBW w Łodzi, organizując w maju 2009 roku I Łódzki Turniej Piłki Nożnej Bibliotekarzy, imprezę integrującą łódzkie środowisko bibliotekarskie.

Uzupełnianie i urozmaicanie oferty informacyjnej, dydaktycznej i kulturalnej bibliotek szkolnych

Przygotowane odpowiednio do potrzeb i zainteresowań nauczycieli i uczniów kolekcje i zajęcia informacyjne księżnic pedagogicznych są bez wątpienia świetnym warsztatem pracy i uzupełnieniem oferty bibliotek szkolnych. Obecnie proponują one również dokumenty na nowych nośnikach, namawiają rodziców do wypożyczania filmów i gier komputerowych, także dla młodszych dzieci (Kielce). Niektóre biblioteki ogłaszają też na swoich stronach WWW możliwość skorzystania z biblioteki składowej (Łódź), wiele z nich zachęca do wybrania sobie gratisów i dubletów udostępnianych przez bibliotekę, organizują giełdy zbędnych podręczników (Łomża), akcje wymiany książek (Konin) lub przekazywania bibliotekom szkolnym książek pochodzących z darów (Kępno, Ostrów Wielkopolski, Ostrzeszów) oraz z likwidowanych bibliotek (Wrocław). PBW w Zielonej Górze proponuje nauczycielom bibliotekarzom również plansze tematyczne i wszelkie inne materiały z jej zbiorów, a PBW w Łodzi wykorzystywanie zasobów Pracowni Multimedialnej, Internetowego Centrum Informacji Multimedialnej i Pracowni Poligraficznej.

Każda, nawet najmniejsza, biblioteka szkolna mająca dostęp do internetu może korzystać z warsztatu informacyjnego i materiałów on-line przygotowanych dla uczniów i nauczycieli przez specjalistów z biblioteki pedagogicznej i udostępniać je w dowolnej, dogodnej porze. Linki kierujące użytkowników do instytucji, serwisów informacyjnych, bibliotek, baz danych, bibliotek cyfrowych jeszcze bardziej rozszerzają tę ofertę. To bardzo ważne, zwłaszcza w związku z ograniczonymi możliwościami kadrowymi i finansowymi bibliotek szkolnych. W codziennej pracy bardzo przydatne są katalogi wyselekcjonowanych, wartościowych edukacyjnych stron WWW dla nauczycieli i uczniów oraz gotowe zestawienia bibliograficzne (do druku), a także możliwość ich zamawiania, zgodnie z indywidualnym zapotrzebowaniem.

W ostatnich latach niemal normą stało się zamieszczanie — nawet przez mniejsze biblioteki — materiałów przeznaczonych dla maturzystów, są to głównie zasady wyszukiwania informacji, korzystania z bibliografii i katalogów, przygotowania prezentacji maturalnej, właściwego opracowania przypisów i bibliografii.

Niektóre biblioteki gromadzą i udostępniają informacje o poradnikach maturalnych, proponują maturzystom ekranizacje lektur, książki mówione (Gdańsk) i kursy językowe.

Niezwykle cenna jest dla bibliotek szkolnych możliwość przeprowadzenia zajęć z edukacji czytelniczej i medialnej w bibliotece pedagogicznej. Wiele bibliotek prezentuje bardzo bogatą ofertę takich zajęć dla wszystkich typów szkół. Dotyczą one warsztatu informacyjnego biblioteki pedagogicznej (posługiwania się katalogami, kartotekami, bazami danych), procesu wyszukiwania i porządkowania informacji oraz innych tematów z programu edukacji czytelniczej i medialnej, często połączonych z zajęciami praktycznymi. Proponowane są też specjalne zajęcia dla maturzystów oraz lekcje muzealne (Bydgoszcz²⁶, Gdańsk²⁷, Łódź²⁸). Pracownicy bibliotek pedagogicznych przejawiają wiele inwencji w planowaniu i przeprowadzaniu zajęć dydaktycznych, są na przykład twórcami programów autorskich²⁹. Liczba przeprowadzanych przez pracowników bibliotek pedagogicznych w roku szkolnym zajęć jest uzależniona od potrzeb środowiska i możliwości konkretnej biblioteki: przykładowo w Warmińsko-Mazurskiej Bibliotece Pedagogicznej w Olsztynie w roku szkolnym 2008/2009 przeprowadzono ich ponad 100, w ofercie znajdowały się 22 tematy³⁰. Zamierzeniem biblioteki jest, aby lekcje kształtowały kulturę czytelniczą uczniów, służyły pomocą w tworzeniu świadomości informacyjnej, przygotowywały do samodzielnego poszukiwania informacji. Lekcje biblioteczne są realizowane w siedzibie biblioteki przez jej pracowników merytorycznych. Warto dodać, że lekcje opracowywane i przeprowadzane przez pracowników bibliotek pedagogicznych skierowane są do szkół wszystkich szczebli oraz rodzajów, a nawet przedszkoli. Na przykład PBW w Łodzi i filiach realizuje elementy

²⁶ Około 20 tematów zajęć w muzeum oświaty Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Bydgoszczy zgrupowano w trzech blokach: „Szkoła sprzed lat”, „Losy nauczycieli bydgoskich w latach 1939–1945”, „Szkice z dziejów oświaty” — *Zajęcia edukacyjne w muzeum oświaty*, http://www.pbw.bydgoszcz.pl/lekcje_muzeum.html (dostęp: 12 sierpnia 2009).

²⁷ Lekcje odbywają się w Muzeum Oświaty Pomorskiej i Regionalnej Izbie Edukacyjnej.

²⁸ Wydział Zbiorów Specjalnych PBW w Łodzi jest kontynuacją Muzeum Oświaty Ziemi Łódzkiej, które zostało powołane w 1983 roku jako jej filia. Zgromadzono tu zbiory archiwalne dotyczące nauczycieli, szkół i innych placówek oświatowych. O ich wartości świadczy duże zainteresowanie ze strony historyków oraz badaczy dziejów oświaty. Szczególnie cenny jest zbiór ponad 80 sztandarów szkolnych. Wydział organizuje lekcje muzealne i zajęcia edukacyjne w ramach lekcji języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie, edukacji regionalnej oraz edukacji czytelniczej i medialnej.

²⁹ Na przykład Jagoda Jurkowska (Nowy Targ) opracowała i realizowała w roku szkolnym 2007/2008 własny program zajęć z edukacji czytelniczej i medialnej dla uczniów „Czytam, rozumiem, pamiętam” usprawniający umiejętność efektywnego uczenia się, w wyniku czego zapoczątkowała współpracę biblioteki z pobliskim internatem.

³⁰ Najczęściej realizowane były tematy: „Dzieje Warmii w podaniach, baśniach, legendach”, „Czytając Andersena”, „W świecie książek Astrid Lindgren” oraz moduł maturalny.

edukacji czytelniczej i medialnej w przedszkolach i specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych oraz przygotowuje prezentacje nowości oświatowych na szkolenia rad pedagogicznych w szkołach. Pracownicy łódzkiej placówki zaznaczają: „poprzez nasze działania pozostawimy w świadomości dzieci i ich rodziców przyjazny obraz Biblioteki, która uczy i pomaga, jest instytucją dynamiczną i ciekawą. Być może niektóre z nich odwiedzą nas w przyszłości”³¹.

Spośród pozostałych form pracy na rzecz bibliotek szkolnych można jeszcze wymienić cykliczne organizowanie w bibliotekach:

- okolicznościowych lub tematycznych wystaw,
- międzyszkolnych konkursów: przedmiotowych, ogólnorozwojowych, regionalnych i czytelniczych,
- godzin głośnego czytania,
- warsztatów (literackich, dziennikarskich, plastycznych, teatralnych),
- dyskusyjnych klubów książki,
- zajęć biblioterapeutycznych,
- projektów,
- spotkań autorskich (na przykład Słupska Wiosna Literacka organizowana przez PBW w bibliotekach Słupska i regionu),
- mistrzostw szachowych (Gdańsk).

Pracownicy bibliotek pedagogicznych zasiadają w jury konkursów czytelniczych organizowanych w szkołach z okazji Tygodnia Bibliotek (Ciechanów), angażują się też w inne ważne dla środowiska imprezy, na przykład festiwale nauki (Bielsko-Biała, Gdańsk). Coraz częściej stosowaną formą wspierania bibliotek szkolnych jest przygotowywanie i udostępnianie szkołom gotowych materiałów do organizacji wystaw, konkursów, projektów.

Biblioteki tworzą bazy adresów e-mailowych bibliotek szkolnych funkcjonujących na terenie ich oddziaływania (na przykład Koło, Konin³², Kraków) w celu przekazywania drogą elektroniczną materiałów oraz informacji o podejmowanych działaniach. Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie wprowadziła w minionym roku szkolnym cotygodniowe e-maile do bibliotekarzy szkolnych zawierające informacje o konkursach dla uczniów, nowościach z dziedziny bibliotekarstwa, konferencjach, a ostrołęcka redaguje elektroniczny *newsletter*, w którym popularyzuje swoją działalność, dostarcza informacji o nowościach, interesujących artykułach itp. Krakowska placówka dociera ze swoją ofertą również dzięki wystąpieniom pracowników podczas zespołów metodycznych. Coraz popularniejsze staje się zamawianie informacji i materiałów przez internet. Wspomniana biblioteka gromadzi i opracowuje scenariusze imprez szkolnych, a informacje o ich dostępności można uzyskać e-mailem. Coraz więcej

³¹ *Działalność Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Łodzi i jej filii na rzecz bibliotek szkolnych*, oprac. M. Andrzejewska, informacja z e-maila z dnia 25 czerwca 2009 roku.

³² Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Koninie przekazuje w ten sposób w wersji elektronicznej „Informator materiałów audiowizualnych”.

bibliotek dostarcza użytkownikom skany zamówionych przez nich fragmentów książek i artykułów z czasopism, usługa ta jest jednak często płatna.

Oprócz niezbędnej informacji o ofercie dla szkół i bibliotek szkolnych, o którą powinny zadbać biblioteki pedagogiczne, ważne wydaje się też dostosowanie form i metod pracy do oczekiwań odbiorców poprzez badanie ich potrzeb. Takie badania o charakterze ankietowym przeprowadziło wiele bibliotek, między innymi Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Lublinie i Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu³³, stale prowadzą je też inne biblioteki, choć nie zawsze wyraźnie artykułują te działania. Katowicka placówka donosi, że ona i jej filie prowadzą badania potrzeb poprzez ankietę, rozmowy z bibliotekarzami w trakcie indywidualnych konsultacji, podczas rozmów w trakcie udostępniania zbiorów, podczas spotkań szkoleniowych dla bibliotekarzy szkolnych czy lekcji bibliotecznych organizowanych przez filie, za pośrednictwem doradcy metodycznego do spraw bibliotek szkolnych oraz za pomocą ankiet ewaluacyjnych wypełnianych przez bibliotekarzy podczas warsztatów dydaktycznych. Jedną z jej filii monitoruje potrzeby bibliotekarzy szkolnych w czasie zebrań Sekcji Bibliotekarskiej przy lokalnym oddziale Związku Nauczycielstwa Polskiego. Idąc dalej — śladem działalności dawnych działów instrukcyjno-metodycznych, które gromadziły dane adresowe, kadrowe i statystyczne dotyczące bibliotek szkolnych z regionu objętego oddziaływaniem biblioteki pedagogicznej — niektóre biblioteki podejmują obecnie wyzwanie stworzenia banku danych o bibliotekach szkolnych funkcjonujących na ich terenie. Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna w Olsztynie przedstawiła wyniki takiej kompleksowej analizy stanu bibliotek szkolnych Olsztyna i powiatu olsztyńskiego, przeprowadzonej w roku szkolnym 2007/2008³⁴; również nowosądecka placówka przeprowadzała w ostatnich latach kilka badań ankietowych diagnozujących stan bibliotek szkolnych w regionie³⁵. Biblioteki szkolne nie są objęte badaniami GUS-u i od lat brakuje szczegółowych danych o ich stanie w skali całego kraju, takie badania regionalne są więc szczególnie cenne. Dodatkowo olsztyńska placówka słusznie upatruje w tym działaniu możliwości określenia aktualnych problemów i potrzeb eduka-

³³ L. Kurowska-Trudzik, *Oczekiwania i potrzeby nauczycieli bibliotekarzy odnośnie usług Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu: omówienie badań ankietowych*, Wrocław 2002.

³⁴ Badaniem objęto biblioteki szkolne Olsztyna i powiatu olsztyńskiego. Ankieta zawierała 11 działów, pytania dotyczyły między innymi: kadr bibliotek (etaty, wykształcenie), zbiorów, wyników udostępniania, komputeryzacji, pracy pedagogicznej, finansowania, współpracy. Wyniki ankiety zostały zaprezentowane na jednym z forów oraz zamieszczone na stronie internetowej biblioteki w dziale „Dla bibliotekarzy”. Stały się okazją do wymiany informacji na temat pracy bibliotek szkolnych, dając możliwość porównania osiągniętych wyników w czytelnictwie, gromadzonych zbiorach itp.

³⁵ W 2007 roku B. Krok przeprowadziła badania ankietowe „Stan komputeryzacji bibliotek szkolnych w powiecie gorlickim”.

cyjnych bibliotek szkolnych, a w konsekwencji — wytyczenia kierunków doskonalenia i współpracy.

Pracownicy bibliotek pedagogicznych prowadzili też działalność badawczą w zakresie funkcjonowania bibliotek szkolnych i czytelnictwa nauczycieli. Powstawały liczne referaty konferencyjne, bibliografie księgozbiorów dawnych bibliotek szkolnych³⁶, artykuły, prace dyplomowe, licencjackie, magisterskie i doktorskie poświęcone tym właśnie tematom.

Bardzo korzystne jest nawiązywanie współpracy bibliotek pedagogicznych z ośrodkami doskonalenia nauczycieli, bibliotekami publicznymi, organizacjami zawodowymi bibliotekarzy i nauczycieli, towarzystwami naukowymi skupiającymi bibliotekarzy. Wiele bibliotek, opisując różne formy wspólnych działań, podkreślało płynącą z nich obopólną korzyść.

Biblioteki pedagogiczne akcentowały potrzebę kontynuacji uznanych, docenianych przez bibliotekarzy szkolnych form współpracy w następnych latach, ale oferta pomocy będzie już w kolejnych miesiącach wzbogacała się o nowe pomysły. W Białej Podlaskiej planuje się cykliczne wyjścia do szkół na spotkania z nauczycielami poszczególnych przedmiotów przy pośrednictwie bibliotekarzy szkolnych w celu przedstawiania nauczycielom nowości, proponowania form współpracy i wysłuchania ich propozycji, łódzka biblioteka zamierza popularyzować filmowe adaptacje lektur szkolnych z własnych zbiorów oraz współdziałać w programach europejskich³⁷. Wiele bibliotek zaznaczało, że zorganizowane zostaną nowe kursy, szkolenia, konferencje dostosowane do potrzeb zgłaszanych przez nauczycieli bibliotekarzy.

* * *

Dziś już nikogo nie trzeba przekonywać o zaletach i wartości współpracy bibliotek obu typów: pedagogicznych i szkolnych. Ponieważ — jak wykazał dokonany przegląd — różnorodność form i pomysłowość wzajemnych kontaktów jest coraz większa, należy sobie tylko życzyć, aby bibliotekarze bibliotek resortu edukacji jak najczęściej łączyli swoje siły i promowali działalność zarówno bibliotek szkolnych, jak i pedagogicznych, podkreślali potrzebę ich istnienia i współpracy dla dobra polskiej szkoły i edukacji. To bardzo ważne zwłaszcza w relacjach z władzami oświatowymi i samorządowymi, które we współczesnych realiach

³⁶ Takie spisy wydała Książnica Pedagogiczna im. A. Parczewskiego w Kaliszu: K. Kubiak, *Księgozbiór Liceum Pedagogicznego w Krotoszynie w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu. Katalog*, Kalisz 2004; *Księgozbiór Gimnazjum im. Anny Jagiellonki w zbiorach Książnicy Pedagogicznej im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu. Katalog*, red. B. Celer, Kalisz 2008.

³⁷ PBW została zaproszona przez Publiczne Gimnazjum nr 16 w Łodzi wraz ze Stowarzyszeniem na rzecz Dzieci i Młodzieży Upośledzonej Umysłowo „Blżej Siebie” do udziału w projekcie „Biblioprewencja” w ramach programu „Uczenie się przez całe życie” Comenius Regio Partnerskie Projekty.

ostatecznie decydują o ich istnieniu i warunkach funkcjonowania. Maria Wiśniewska, zastępca dyrektora Warmińsko-Mazurskiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie, napisała w informacji o swojej bibliotece, że ponieważ wspieranie pracy bibliotek szkolnych jest charakterystyczne przede wszystkim dla bibliotek pedagogicznych i to ono określa ich tożsamość i odmienność, jej placówka stara się podchodzić do tego zadania twórczo i ambitnie³⁸. Niech ta mądra strategia działania zakończy przegląd form pomocy i współpracy bibliotek obu rodzajów, w nadziei, że stworzą one w przyszłości silną, zwartą sieć placówek działających dla dobra edukacji.

Wykaz pełnych nazw bibliotek pedagogicznych przywołanych w tekście

Biblioteka Pedagogiczna Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku
Biblioteka Pedagogiczna Centrum Edukacji Nauczycieli we Wrocławku
Biblioteka Pedagogiczna w Białej Podlaskiej
Biblioteka Pedagogiczna w Ciechanowie
Biblioteka Pedagogiczna w Łomży
Biblioteka Pedagogiczna w Pile
Biblioteka Pedagogiczna w Piotrkowie Trybunalskim
Biblioteka Pedagogiczna w Toruniu
Biblioteka Pedagogiczna w Zamościu
Biblioteka Pedagogiczna Wojewódzka im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Łodzi
Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu
Książnica Pedagogiczna im. Alfonsa Parczewskiego w Kaliszu
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Gdańskiej Macierzy Szkolnej w Gdańsku
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Heleny Radlińskiej w Szczecinie
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Hugona Kołłątaja w Krakowie
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Józefa Lompy w Katowicach
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Komisji Edukacji Narodowej w Lublinie
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bielsku-Białej
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Gorzowie Wielkopolskim
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Kielcach

³⁸ Tekst został opublikowany w Elektronicznej Bibliotece Pedagogicznej: M. Wiśniewska, *Wspieranie działalności bibliotek szkolnych — jak realizuje to zadanie Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie oraz jej filie?*, http://e-pedagogiczna.edu.pl/upload/file/wspolpraca/Olsztyn-_wspieranie_pracy_bibliotek_szkolnych-nowe.pdf (dostęp: 24 sierpnia 2009).

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Krośnie
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Nowym Sączu
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Słupsku
Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Zielonej Górze
Publiczna Biblioteka Pedagogiczna w Koninie
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Karola Wojtyły w Elblągu
Warmińsko-Mazurska Biblioteka Pedagogiczna im. Prof. Tadeusza Kotarbińskiego w Olsztynie
Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna w Bydgoszczy

Pedagogical libraries and their support for school libraries and librarians

Summary

Under the Ministerial Regulation of 2003, pedagogical libraries in Poland are obliged to support school libraries by promoting and assisting in readers' education and education for media literacy, supporting teachers' educational efforts, and organising and carrying out educational and cultural activities. The article defines the most important directions of this support, examines the most typical forms of work and presents selected examples of this often nonstandard activity. The author uses information published on the pedagogical libraries' websites, referring particularly to the 2008–2009 school year, as well as information sent by the libraries. She distinguishes four main types of activities performed by pedagogical libraries for school libraries and librarians: helping solve everyday problems related to library operation; training, mobilising and integrating librarians and teachers, as well as complementing and expanding the informational, didactic and cultural offer of school libraries. The article demonstrates the advantages and importance of the cooperation between pedagogical and school libraries. It also describes the increasing diversity of mutual contacts, which promote the libraries, and show their identity and uniqueness.